

La variant rossellonesa *raire* o *reire* sovint se'ns fa trobadissa: «Fo adordonat que negú barber no gaus *reyra* ab lum, en les festes daval escrites, so és ---», batllia de Perpinyà 1309 (RLR VIII, 62); i veg. supra la cita de les *VidesR* (i infra la de 1370).

Avui encara s'usa en certes comarques per a algunes feines agrícoles. 'Moldre' (el molí): «L'amo 'n Nofre, çcom no'n dau / un poc de tabac en coca, / per calar-me'l dins sa boca, / que tenc es molí qui 'm *rau?*», Camps Merc. (*Folkl. Men.* I, 125). A CastPna. ve a ser com 'cavar'. A la Ribera de Xúquer *raure la brossa d'un camp* 'llevar la que creix davall dels arbres, amb una lligona': «haurem de llogar hòmens per anar a *raure* tarongers»; anàlogament *raure el bosc* 'netejar-lo', a l'Alt Urgell i Conca de Barberà (*CostManc.* I, 155); i a l'Urgellet sembla que fou amb aquest sentit que m'ho digueren amb l'inusitat participi *ragut*: «allò ja és *ragut*» (Aravell, 1957); *raure* una fusta 'rascar-la amb una eina tallant per llevar-li la capa superficial bruta', J. G. M. (c. 1955). «Pega que's *rau* de la nau: pix radulana», *DTo.* 1647. Cap a Castalla per ponderar un fred glacial: «fa un fred que *rau*», EnrValor (c. 1950).

Ben cert que les accs. materials restaren bàsiques, i cap com la d'enrasar (una mesura, un pot de llet etc.); veg. infra s. v. *raora* la cita de Bna. 1437; o bé 'afaitar pèls': escarnidora amenaça a un capellà de *raure-li la corona en axut*, en un doc. berguedà de 1419 (Serra Vilaró, *Pinós i Mataplana* III, 327). Però n'hi hagué bastants de figurades entre les quals fou freqüent des d'antic la d'«esborrar», basada en el fet que s'havia de raspar, gairebé-gratar, el pergamí per llevar-ne l'escrit. Escrivia Bernat Metge a uns agreïats: «Manam-vos que --- no portets nostre brandó --- E *rabets*-nos del llibre de la confraria, car no volem ésser confrare d'aquella ---» a. 1405 (*BABL* IV, 119); o, parlant d'un llibre altíssim: «Tantot que la persona pecca mortalment --- Déu --- *rau* lo nom: *Qui peccaverint mihi delebo* nomen suum de libro meo», StVicentF (*Quar.*, 110.44). D'aquí després 'esborrar la memòria': «havem desbostat nostre enemig e *rasa* del món la sua memòria», «no ha *rasa* la memòria de nostres pits la batalla de Egates», «que'l nom de Roma no fos *ras* de la memòria dels hòmens», AntCanals (*Scipiò e Anibal*, ed. Miq. i P., 33, 25, 40); «fo *rasa* la alfàbia», 'gratada de l'engrut', *Decam.* VII, § 2, 392.6f. Sembla que *raure la mesura* s'usava proverbialment com a frase per dir 'escatimar-se els aliments, pendre poc menjar'; irònicament en el *Decam.* aplicat a la voracitat dels frares: «fugen al desayre, per l'amor de Déu, e molen a recolta, e no *rabem* may la mesura, ans la donen bastant» (*Conclusió*, 628.13, afegit pels adaptadors catalans, car Boccaccio posà «macinano a raccolta e nol ridicono»).

Aquí hi ha *ras*, *rasa*, com a mera forma de la conjugació del verb. Participi que també apareix des d'antic en funció adjectiva: «una punyera *rasa* --- un sester --- *ras* --- tants sestera *rases* ---» han de pagar en gra uns masovers al monestir d'Arles, doc. de 1168 (RLR III, 289.31, 289.9), o al vescomte de Ribes

c. 1283 (RLR IV, 58). Amb forta metàfora, *ras de seny* 'foll', 'imprudent': «així bé hi ha senyors de naus, o de lenys, qui són *rasos de seny*, com un altre hom», *Consolat* (§ 205, Pard., 251).

«Començà a *raure* --- *rau* ací e allí e ---» 'gratar l'engrut d'una gerra'; «formatges de Mallorques *rasos*» (adaptant «formaggio parmigiano grattugiato»), *Decam.* VI, § 2, 392.1; VIII, § 3, 446.10. Irònicament (per no dir cínicament) els monjos traductors afegeixen de la seva collita la «reflexió»: «per ço diu hom que beneyta és la casa on entre corona *rasa*» a la fi de l'escena en què dos frares intrusos en la casa d'una dona casada, mentre un... se les heu amb la criada, l'altre amb la mestressa, *Decam.* VII, § 3, 396.1f. (no és del Boccaccio, que hi havia posat una frase ben diferent, lleument irònica). Cf. la nota 7.

Avui en dia, i prenent la medalla per una altra cara, la mesura o conca *rasa* és la plena a curull (*tina rasa*, per exemple, vol. II, 496b52). Avui queda sobretot per a 'pelat de vegetació': «el bosc quedava allí *ras*, com si n'hagués passat un bufarut», MrnVayreda (*Punyalada*, t. XIX, 291 (226)). Amb molta aplicació topogràfica encara, i amb caràcter adjectiu, d'un cap a l'altre del domini, des de (p. ex.) la gran calm de la *Muntanya Rasa* entre Capcir i Fenollet, fins al migjorn valencià: *La Mallada Rasa* a Tormos, *La Costera Rasa*, amb gran corral, a Sagra (1962).

Passa a usar-se adverbialment. Vénen les guerres, i la pólvora fa fugir sense alçar el cap ni el cos; a les tropes del rei absolutista: «ab pólvora y balas, / cerca de Pamplona, / ballar la chacona / te farà, ben *ras*: / que fins a Versalles / no t'aturaràs!», romanç patriòtic imprès a Bna. l'any 1707 (MilàF, *Romillo* I, p. 87); «la galerna i el llamp, el torb i la tempesta / sobre l'ample terrer l'han combatuda a *ras*: / entre les runes --- floriria encara si aquesta terra amarga ---», Màrius Torres, 1940.

Modernament s'ha usat en diverses combinacions que tenen un valor semblant, però més expressiu i saborós, i incomparablement més castís, que l'afrancesat *breu*..., amb què de vegades algú ha calcat, barrocament, el «*brej*» francès; algunes d'aqueixes combinacions en Balari, *Intensivos y Superlativos de la L. Cat.* Però la millor és *ras i curt*, que el poble la sap («que, *ras i curt*, no l'hi vol pas donar» sentia jo a un poeta pagès improvisant en els afores de Tàrraga, 1956; «va dir-li *ras i curt*, al pobre, que se n'anés: que no l'estimava», 1956). «La despesera --- me diu *ras y curt*, que si per tot lo vespre no li pago lo que li dec, me'n vaja a dormir al hostal de la lluna», ACaretà Vidal (1895, *Brosta*, p. 91). «L'oncle Rafel, a qui ella solia dir Rafel, *ras i curt*, l'hauria feta creure, com cap altra persona del món ---», Coromines (*Pigmalió* IX, autògraf; a la 1.ª ed., p. 130 *ras i net*, var. d'autor o de tipògraf?) Altrament, també amb variacions: «El dilema era *curt y ras*: o fugir o caure en mans de la Justícia», MrnVayreda (*Sang Nova* IV, viii, 298); «quan hi anà N'Andreu a parlar amb ell, li digué, ben *ras i clar*, que no hi havia res a fer», JnCastelló (*Rond. Eiv*, 32). Encara més gramaticalitzat: *ras* 'immediatament' a Se-